

Helsingin hyvinvointisuunnitelman
2026–2029 valmistelijat
stina.hognabba(a)hel.fi

Tämä on Helsingin kaupungin
vammaisneuvoston hyväksymän
asiakirjan sähköinen versio.

Asia: Vammaisneuvoston kommentit ja lausunto koskien Helsingin
hyvinvointisuunnitelmaa 2026–2029

Hyvinvointisuunnitelman lähtökohdista

Hyvinvointisuunnitelman tulee edistää yhdenvertaisuutta. Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kaupunkilaisten tarpeet on otettava systemaattisesti ja kattavasti huomioon. Kaupungin tulee sitoutua vahvasti YK:n vammaissopimuksen tavoitteisiin.

Hyvinvointisuunnitelman tulee kattaa vammaiset henkilöt, pitkäaikaissairaat tai pitkäaikaissairauden riskissä olevat henkilöt sekä mielenterveyshäiriöistä tai muista fyysisistä, psyykkisistä tai sosiaalisista rajoitteista kärsivät henkilöt.

Hyvinvointisuunnitelma on laadittu eri elämän vaiheessa olevien kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Vammaisneuvosto arvostaa lähtökohtaa, mutta korostaa samalla, että hyvinvointisuunnitelmassa tulee ottaa huomioon ja mainita hyvinvoinnin edistämisen kohderyhmänä haavoittuvassa asemassa olevien kaupunkilaisten tarpeet.

Monet hyvinvointisuunnitelmassa esiin nostetut epäkohdat ja kehittämisen kohteet koskevat vammaisia, autisteja ja muita neurovähemmistöjä sekä pitkäaikaissairaita kaupunkilaisia. Suunnitelmassa on otettava huomioon myös omaishoitajien ja läheisten rooli sekä heidän jaksamisensa. Kielivähemmistöt ja maahanmuuttajat tulee mainita ohjelmassa. Vammaisuuden välilliseen vaikutuksiin tulee lisätä vammaisten ihmisten vanhemmat ja läheiset. Heidän elämänlaatuunsa vaikuttaa se, jos lähipiirissä elävän vammaisen ihmisen elämä ei ole yhdenvertaista.¹

¹ Ks. tarkemmin haavoittuvista ryhmistä esim. [Hyvinvointia edistävä toiminta helposti löydettäväksi - hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kansallisen palvelukonseptin määrittelyä](#) Kirjoittajat: Pia Hakamäki, Nick Reetta, Nelli Valli ja Outi Kuitunen-Kaija. THL, 1/2025.
<https://yhteistyotilat.fi/wiki08/pages/viewpage.action?pageId=125246655> Ko. julkaisussa kuvattua Hyte-palvelukonseptia kehittämässä on ollut myös Helsingin kaupunki.

Hyvinvointisuunnitelman onnistuminen edellyttää, että eri ikäisten vammaisten ja pitkäaikaissairaiden ihmisten tarpeet huomioidaan läpileikkaavasti kaikissa elämänvaiheissa (lapsuus, nuoruus, aikuisuus, vanhuus). Tämä tarkoittaa esteettömyyden, osallisuuden, palveluiden saavutettavuuden ja jatkuvuuden, ennaltaehkäisyn sekä seurannan vahvistamista kaikissa elämänvaiheissa. Palvelujen riittävä resursointi on turvattava.

Hyvinvointisuunnitelman tulee tunnistaa yksilölliset tarpeet. Näin voidaan varmistaa joustavat palvelupolut. Painopisteen tulee olla ennaltaehkäisevissä toimissa, kuten kuntoutuksessa, varhaisessa tuessa, vertaistuesssa ja arjen sujuvuuden edistämässä. Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kaupunkilaisten tulee voida toimia, elää, liikkua ja harrastaa kaupungissa yhdenvertaisesti. Vammaiset ovat keskimäärin merkittävästi huonommassa sosioekonomisessa asemassa vammattomiin verrattuna. Eriarvoisuustekijöillä on tapana kasaantua, joten tämä tulee ottaa huomioon.

Osallisuus on yksi tavoitteista. On välttämätöntä, että vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja neurovähemmistön ihmisten tosiasiallinen osallisuus toteutuu suunnittelun ja toimenpiteiden toteuttamisen jokaisessa vaiheessa.

Lähisuhdeväkivaltaan ja turvallisuustoimiin liittyvissä tavoitteissa tarvitaan vammais- ja neurovähemmistöspesifiä osaamista ja rakenteita, kuten saavutettavaa tietoa seksuaalisesta ja muusta väkivallasta. Avun hakemisen (esim. turvakotien) tulee olla esteetöntä. Erityisesti autisti- ja muut vammaiset naiset ovat suuressa riskissä joutua väkivallan uhriksi.

Yhdistysten osaamista tulee hyödyntää hyvinvointisuunnitelman toimeenpanossa. Yhteistyö yhdistysten kanssa tulee kirjata hyvinvointisuunnitelmaan. Suunnitelmassa tulee nostaa esiin myös järjestöjen palvelut ja palvelunohjaus järjestöjen tuottamien hyvinvointipalvelujen piiriin. Järjestöjen palvelut täydentävät esimerkiksi perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen palveluja.

Järjestöt tarjoavat monipuolisesti palveluja erityisryhmien tarpeeseen. Esimerkiksi kuulovamma-yhdistyksen kuuntelu-ympäristön testaajia ja näkövamma-yhdistyksen opastuksen testaajia sekä liikuntavamma-yhdistyksen liikkumisen esteettömyyden testaajia tulee hyödyntää. Omaishoidossa järjestöt täydentävät kaupungin omaishoidon tukipalveluja.

Hyvinvointisuunnitelman toimeenpanossa on korostettava vertaistuen merkitystä. Yhteisissä keskusteluissa nousee esiin paljon hiljaista tietoa, jota ei muutoin ole saatavissa. Vertaistuki tukee palveluneuvontaa ja mahdollistaa vaihtaa ajatuksia ja saada uusia ideoita arjen sujuvoittamiseen. Hyviä esimerkkejä ovat muun muassa kirjoitustulkkien käyttö, vammaiskortti ja puhelimitse tapahtuva kirjoitustulkkkaus, joista kaikki eivät ole tietoisia.

Kaupungin verkkosivustot ja -palvelut on suunniteltava esteettömiksi ja saavutettaviksi. Hyvinvointia tuottavissa julkisissa tiloissa on huomioitava esteettömyysasiat, kuten riittävä valaistus, pyörätuoliluiskat, selkeät opasteet ja induktiosilmukat. Digipalvelujen käytön tuki on turvattava kattavasti.

Seuranta ja arviointia on vahvistettava. Hyvinvointisuunnitelmaan on sisällytettävä jo määriteltyjen mittareiden lisäksi selkeä seurantajärjestelmä, joka mittaa vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kaupunkilaisten hyvinvoinnin kehittymistä. Mittareiden tulee ottaa huomioon erityisryhmien ja kieliryhmien elämäntilanteissa ja hyvinvoinnissa esiin tulevat erot ja erityistarpeet. Mittareiden tulee tehdä terveyden näkökulman lisäksi näkyväksi vammaisten pitkäaikaissairaiden elämänlaadun, hoidon saatavuuden ja osallisuuden muutokset.

Digipalvelujen saavutettavuutta tulisi mitata vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kaupunkilaisten näkökulmasta.

Tulokset tulee raportoida kattavasti ja tehdä tarvittavat korjaustoimet osallistamalla kohderyhmiä ja heidän edustajiaan sekä järjestöjä.

Tekstimuutosehdotukset hyvinvointiohjelmaan

Lisäys sivu 5 **punaisella**:

*HYTEN läpileikkaavana tavoitteena on hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen. Se tarkoittaa, että yleisten ja kaikkia koskevien toimenpiteiden ja palveluiden lisäksi tehdään kohdennettuja ratkaisuja, jotka huomioivat helsinkiläisten erilaiset kulttuuriset, taloudelliset ja sosiaaliset **sekä toimintakykyyn liittyvät** lähtökohdat. Tällöin helsinkiläisten erilaisia mahdollisuuksia elää hyvinvoivaa, terveellistä ja turvallista elämää tasataan, ja muita heikommassa asemassa olevien elinoloja saatetaan tasavertaisempaan asemaan muiden kanssa.*

Lisäys sivu 6:

"Suuri osa helsinkiläisistä ovat tyytyväisiä elämäänsä ja kokevat elämänlaatunsa tai terveytensä hyväksi" -kohdassa tulee kuvata vammaisten ja pitkäaikaissairaiden helsinkiläisten elämäntilannetta ja hyvinvoinnin tilaa.

Lisäys sivu **punaisella** 7:

Toimintakyky ja terveelliset elintavat

*Hyvä toimintakyky ja terveelliset elintavat, kuten liikkuminen, uni, ravitseminen ja päihteettömyys, tukevat mielekäästä arkea ja hyvinvointia koko elämänkaaren ajan. Ne kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden ihmisten kanssa. Terveelliset elintavat ehkäisevät kansanterveysongelmia ja tukevat yksilön toimintakykyä jo varhaislapsuudesta lähtien. **Toimintakyky ja hyvinvointi ovat tärkeitä myös vammaisille ja***

pitkäaikaissairaille. Ympäristön ja palveluiden tulee olla saavutettavia, ja elintapoja voidaan soveltaa yksilöllisesti niin, että jokaisella on mahdollisuus osallistua ja ylläpitää omaa hyvinvointiaan.

Lisäys sivu **punaisella** 7:

Turvallisuus ja mielekäs arki

Turvallinen ja mielekäs arki tarkoittaa mahdollisuutta elää ja liikkua kaupungissa kokien olonsa turvalliseksi. Yhteisöllisyys ja hyvät väestösuhteet vahvistavat tätä kokemusta. Kun arki on turvallista, ihmisillä on voimavaroja huolehtia itsestään ja läheisistään, opiskella, työskennellä ja harrastaa. Arjen ympäristöön kuuluvat kodit, lähiluonto, palvelut, (ja POIS) sekä toimiva ja esteetön kaupunkirakenne.

Lisäys sivu 11 **punaisella**:

*Muuttuvan ilmaston myötä varautumisen tarpeet lisääntyvät ja ne vaikuttavat ankarammin haavoittuviin ryhmiin, kuten ikääntyneisiin, lapsiin, **vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin**.*

Lisäys sivu 13:

HYTE-tiedon kehitystyötä jatketaan.

Lisäys uusi pallukka: **Kehitetään tiedonkeruuta vammaisten ja pitkäaikaissairaiden kaupunkilaisten hyvinvoinnista näihin ryhmiin kohdennettavan HYTE-työn tueksi.**

Lisäys sivu 14:

*Vuosittaisten HYTE-neuvottelujen toteutus vuosina 2026–2028 on osa hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa. Tämä tarkoittaa, että elämänkaariryhmät ja HYTE-valmisteluryhmä neuvottelevat järjestöjen, HUS-yhtymän ja muiden kumppaneiden kanssa hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden edistämistä ja mahdollisten yhteisten ratkaisujen löytämisestä. **Neuvotteluihin osallistetaan ja kuullaan vanhus-, vammais- ja nuorisoneuvostoja.** Lisäksi osana neuvottelumallia järjestetään vuosittaiset kahdenkeskiset Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän HYTE-neuvottelut.*

Lähdeaineisto

Vammaisneuvostossa kiinnitettiin lähdemateriaalin laajentamistarpeeseen hyvinvointisuunnitelmatyötä kehitettäessä. Lähdemateriaaleissa tulee olla myös vammaisuuteen tai neurovähemmistöön liittyvää artikkeleita ja tutkimusta. Lisäksi mainittujen erityislakien joukosta ei löytynyt vammaispalvelulakia lainkaan eikä esimerkiksi yhdenvertaisuuslakia, jolla turvataan muun muassa kohtuulliset mukautukset.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteissa ja lähdemateriaaleissa tulee viitata myös YK:n vammaisyleissopimukseen ja sen toteuttamiseen. Oikeudellisesti sitova sopimus takaa vammaisille henkilöille samat ihmisoikeudet ja perusvapaudet kuin muillekin edistäen heidän yhdenvertaista osallisuuttaan yhteiskunnassa. Ks. esim.

<https://www.finlex.fi/fi/valtiosopimukset/sopimussarja/2016/27>

[Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2023–2027](#)

Lisäksi todettiin, että tausta-aineistoina hyvinvointisuunnitelman laadinnassa tulisi hyödyntää myös THL:n ja STM:n hyte-julkaisuja (ks. esim. Hyte-palvelukonsepti (THL):

<https://yhteistyotilat.fi/wiki08/display/JULHTPK/Lukijalle>

Hyte-kokonaisarkkitehtuuri (STM):

https://stm.fi/documents/1271139/48496181/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4misen+kokonaisarkkitehtuuri_2021_11.pdf/

Helsingin vammaisneuvosto

Sirpa Puhakka
puheenjohtaja

Kristiina Karhos
varapuheenjohtaja